

Sygn. akt I CSK 415/06

POSTANOWIENIE

Dnia 12 grudnia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Wiśniewski

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Wielobranżowego "Stalbud-Tarnów"
Spółki z o.o.

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojskowemu Zakładowi Remontowo-Budowlanemu
- Gospodarstwu Pomocniczemu Rejonowego Zarządu Infrastruktury

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 12 grudnia 2006 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego

z dnia 29 czerwca 2006 r.,

odrzuca skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 29 czerwca 2006 r. Sąd Okręgowy oddalił apelację strony pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego z dnia 23 marca 2006 r.

W skardze kasacyjnej strona pozwana, zarzucając naruszenie art. 2 Konstytucji RP w zw. z art. 484 § 1 k.c., art. 488 w zw. z 354 § 2 k.c., art. 484 § 2 k.c. oraz art. 8 i 94 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zasady zastępstwa procesowego przed Sądem Najwyższym określa art. 87¹ k.p.c. Przepis art. 87¹ § 1 k.p.c. ustanawia regułę, że postępowanie przed Sądem Najwyższym, a także czynności procesowe związane z tym postępowaniem podejmowane przed sądem niższej instancji objęte są przymusem adwokacko-radcowskim. Przymus ten nie obowiązuje jedynie w wypadkach określonych w art. 87¹ § 2 k.p.c. Istota przymusu adwokacko-radcowskiego sprowadza się do wyłączenia w postępowaniu przed Sądem Najwyższym zdolności postulacyjnej strony, jej organu, przedstawiciela ustawowego i pełnomocników nie będących adwokatami lub radcami prawnymi. W konsekwencji, czynności podejmowane samodzielnie przez podmioty nie zaliczające się do kręgu adwokatów lub radców prawnych są bezskuteczne.

Przymus adwokacko-radcowski w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązywał również Skarb Państwa. Do zasadniczej zmiany w tym zakresie doszło w wyniku wejścia w życie - z dniem 15 marca 2006 r. - ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 169, poz. 1417 ze zm.; dalej zwaną ustawą). Celem utworzenia Prokuraturii Generalnej było zapewnienie należytej ochrony prawnej praw i interesów Skarbu Państwa przez powierzenie odrębnej i wyspecjalizowanej instytucji zastępstwa procesowego tego podmiotu. Wykonywanie zastępstwa przez Prokuratorię Generalną jest co do zasady zależne od jej decyzji. Jedynie w postępowaniach o szczególnym znaczeniu ze względu na wartość przedmiotu sporu lub przedmiot sprawy zastępstwo przez Prokuratorię jest

obowiązkowe (art. 8 ust. 1 i 2 ustawy). W odniesieniu natomiast do postępowania przed Sądem Najwyższym zastępstwo Skarbu Państwa przez Prokuratorię Generalną jest wyłączone (art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy). Zastępstwo to wyłączone zostało jedynie sprawach rozpoznawanych w postępowaniu wieczystoksięgowym, w przedmiocie wpisu do właściwego rejestru, rozpoznawanych w postępowaniu upadłościowym lub naprawczym oraz rozpoznawanych w postępowaniu egzekucyjnym (art. 4 ust. 4 ustawy).

Zgodnie z ogólnie respektowaną prawie procesowym cywilnym regułą bezpośredniego działania ustawy nowej (zob. uzasadnienia uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, mającej moc zasady prawnej, OSNC 2001, nr 4, poz. 53 i wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2003 r., IV CKN 310/01, niepubl.), przepisy ustawy o Prokuratorii Generalnej o charakterze procesowym powinny być stosowane od daty jej wejścia w życie. W odniesieniu do postępowania przed Sądem Najwyższym wyjątek od wskazanej zasady przewidziany został w art. 83 ust. 3 ustawy o Prokuratorii Generalnej. Przepis ten stanowi, że sprawy przed Sądem Najwyższym, w których zgodnie z przepisami ustawy, po dniu jej wejścia w życie, zastępstwo procesowe Skarbu Państwa przez Prokuratorię Generalną jest wyłączone, są prowadzone na dotychczasowych zasadach, o ile przed dniem wejścia w życie ustawy zostały w sprawie podjęte czynności procesowe przed Sądem Najwyższym lub czynności procesowe związane z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, podejmowane przed sądem niższej instancji. W rozpoznawanej sprawie skarga kasacyjna wniesiona została w dniu 4 sierpnia 2006 r., a więc po wejściu w życie ustawy o Prokuratorii Generalnej. Dlatego też należy uznać, że jej przepisy znajdują zastosowanie do zastępstwa skarżącego Skarbu Państwa w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

Ustawą o Prokuratorii Generalnej dodano również do kodeksu postępowania cywilnego art. 87¹ § 3, w myśl którego, przepisu art. 87¹ § 1 nie stosuje się także wtedy, gdy w postępowaniu przed Sądem Najwyższym zastępstwo procesowe Skarbu Państwa jest wykonywane przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa. Wykładnia językowa przytoczonego przepisu mogłaby prowadzić do wniosku, że w sytuacjach, gdy zastępstwo procesowe Skarbu Państwa jest wykonywane przez

Prokuratorę Generalną Skarbu Państwa, to przymus adwokacko-radcowski nie obowiązuje. W wypadkach natomiast, gdy Prokuratoria Generalna nie wykonuje tego zastępstwa, np. wskutek niezawiadomienia jej o toczącym się postępowaniu, przymus ten w dalszym ciągu obowiązuje, a adwokaci i radcowie prawni mogą zastępować Skarb Państwa. Takiego rezultatu wykładni językowej art. 87¹ § 3 k.p.c. nie można jednak zaakceptować, gdyż pozostawałby w sprzeczności z regulacją zawartą w ustawie o Prokuratorii Generalnej. Przepis art. 4 ust. 1 pkt 1 tej ustawy stanowi przecieź, że do zadań Prokuratorii Generalnej należy wyłączone zastępstwo procesowe Skarbu Państwa przed Sądem Najwyższym. Zastępstwo to – jak już nadmieniono - nie obejmuje jedynie niektórych spraw (art. 4 ust. 4 ustawy).

Istotą unormowania zawartego w art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o Prokuratorii Generalnej jest przyznanie jej funkcjonariuszom (radcom i starszym radcom, a także Prezesowi i wiceprezesom) wyłącznego uprawnienia do zastępowania Skarbu Państwa przed Sądem Najwyższym. Należy zatem przyjąć, że z przepisu tego, mającego charakter ustrojowy, wynika również norma o charakterze procesowym. Przepis ten przyznaje zdolność postulacyjną przed Sądem Najwyższym wyłącznie Prokuratorii Generalnej, pozbawiając jednocześnie tej zdolności adwokatów i radców prawnych. Z tego względu czynności podejmowane przed Sądem Najwyższym przez podmioty inne niż Prokuratoria Generalna są pozbawione skuteczności również wówczas, gdy Prokuratoria nie wykonuje w sposób czynny zastępstwa procesowego Skarbu Państwa. Innymi słowy, art. 87¹ § 3 k.p.c. należy interpretować w ten sposób, że w sprawach, w których obowiązuje wyłączone zastępstwo Skarbu Państwa przez Prokuratorę Generalną, nie jest dopuszczalne zastępowanie go przez jakikolwiek inny podmiot.

Przytoczony art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o Prokuratorii Generalnej przyznaje tej instytucji kompetencję do wyłącznego zastępstwa Skarbu Państwa „przed Sądem Najwyższym”. Przepis ten nie precyzuje jednak, czy wyłączone zastępstwo obejmuje tylko czynności podejmowane przed Sądem Najwyższym, czy również czynności związane z postępowaniem przed Sądem Najwyższym realizowane przed sądem niższej instancji, w praktyce najczęściej przed sądem drugiej instancji.

Rozstrzygając tak ujęte zagadnienie, należy w pierwszej kolejności zauważyć, że w postępowaniu przed Sądem Najwyższym regułą jest rozpoznawanie środków zaskarżenia na posiedzeniach niejawnych, a zatem bez udziału stron. W odniesieniu do skargi kasacyjnej zasadę tę wyraża art. 398¹¹ § 1 k.p.c., w odniesieniu do zażalenia – art. 397 § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., natomiast w odniesieniu do skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem – art. 424¹⁰ k.p.c. Aktywność stron w postępowaniu przed Sądem Najwyższym ogranicza się zatem nierzadko do czynności podejmowanych tylko przed sądem niższej instancji, takich jak wniesienie środka zaskarżenia lub odpowiedzi na taki środek. Przyjęcie, że czynności te nie są objęte wyłącznym zastępstwem Prokuraturii Generalnej, nie tylko nie pozwalałoby tej instytucji należycie chronić praw i interesów Skarbu Państwa przed Sądem Najwyższym, ale wręcz czyniłoby jej rolę w tych postępowaniach zupełnie iluzoryczną. Przemawia to za uznaniem, że wyłączne zastępstwo przez Prokuratorę Generalną obejmuje również czynności związane z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, podejmowane przed sądem niższej instancji. Stanowisko to znajduje mocne oparcie w treści art. 87¹ k.p.c. Ustanowiony w art. 87¹ § 1 k.p.c. przymus adwokacko-radcowski obejmuje także omawiane czynności, co wyrażone zostało *expressis verbis* w zdaniu drugim tego przepisu.

Zgodnie z art. 87¹ § 3 k.p.c., przepisu § 1 tego artykułu, nie stosuje się, gdy zastępstwo procesowe Skarbu Państwa jest wykonywane przez Prokuratorę Generalną. Trzeba podkreślić, że art. 87¹ § 3 k.p.c. odnosi się do całej zawartości normatywnej art. 87¹ § 1 k.p.c., a zatem do obu zdań składających się na ten przepis. Prowadzi to do wniosku, że w sytuacjach objętych hipotezą art. 87¹ § 3 k.p.c. przymus adwokacko-radcowski jest wyłączony w postępowaniu przed Sądem Najwyższym również w zakresie czynności procesowych podejmowanych przed sądem niższej instancji. Jeżeli więc głównym motywem wyłączenia przymusu adwokacko-radcowskiego było przekazanie zastępstwa Skarbu Państwa Prokuraturii Generalnej, to w zakresie, w jakim przymus ten jest wyłączony, obowiązuje wyłączne zastępstwo przez Prokuratorę Generalną (zob. postanowienie SN z dnia 31 sierpnia 2006 r., I CZ 47/06, niepubl.).

Jak zaznaczono, rozpoznawana skarga kasacyjna Skarbu Państwa – Wojskowego Zakładu Remontowo-Budowlanego– Gospodarstwa Pomocniczego Rejonowego Zarządu Infrastruktury wniesiona została w dniu 4 sierpnia 2006 r. Wniesienie skargi stanowiło czynność procesową związaną z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, z tym że podjętą przed sądem drugiej instancji. Aczkolwiek czynność ta objęta była wyłącznym zastępstwem Prokuratury Generalnej, to dokonał jej reprezentujący Skarb Państwa radca prawny, czyli osoba niemająca zdolności postulacyjnej. Z tego powodu skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna.

Z podanych względów, na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.